

Tisztelt Címzettek!

Utolsónak szánt leveletem azzal zártam, ha illetékesek még mindig nem értik, miért nem szabad Sóstóra telepíteni Kalandparkot, akkor nincs több érvem, a további vitákból *kiszállok* (nem pont ezekkel a szavakkal, de ebben az értelemben). Közben újabb bejárásról kaptam információkat, amire még egyszer (utoljára!) reagálok. (Ez feladatom is lett, ugyanis ápr. 13-án Soponyán tartotta Szolgáltatunk szokásos éves közgyűlését, ahol feltettem a kérdést, fordítsunk-e továbbra is figyelmet a Sóstóra, vagy hagyjuk az egészet. Felháborodás fogadta az utóbbi felvetést, és megbíztak a Sóstó melletti kiállítás további koordinálásával, amit aztán elnökségi ülésén a megyei szövetség is megerősített).

(((A „*kiszállok*” a vitára vonatkozott. De ha tényleg megvalósul a kalandpark a Sóstón, mi természetvédők (mint korábbi levélben írtam, minden törvényes eszközt felhasználva) folytatni fogjuk védő tevékenységünket a Sóstó 218 hektáros területén. Fajokra lebontva vizsgáljuk, melyeket háborgat, melyek élettevékenységét teszi lehetetlenné, illetve mely fajokat pusztítja el a Kalandpark jelenléte és üzemeltetése. A Kalandpark a területén kívül még legalább 100-150 m távolságban befolyásolni fogja hatásaival a Sóstó életközösségét. Még egyszer leírva: ezt fajonként figyeljük, *védtett fajonként* a törvény előírta következményeit bemutatjuk. Csak utalásként, nemrég másfél milliárdos büntetést róttak ki egy gazdára, aki bokrokat vágott ki a kezelésében levő területen, amelyeken bár jelentéktelennek tűnő, de védett lepkefaj hernyói élhettek. Nem számolta senki, hány hernyó pusztult el, csak azt nézték, hogy mint védett lepkefaj élőhelyén potenciálisan hány egyed életlehetősége szűnt meg. ***Jó lenne végre megérteni, hogy legalább természetvédelmi területen komolyan kell venni az élőhely védelmet.*** Egyébként természetvédelmi területen nem védett fajok zavarása, (inváziós fajok kivételével) pusztítása sem megengedett. **Mi természetvédők ennek szellemében dolgozunk, erre szövetkeztünk, erre van jogosítványunk, eszerint cselekszünk.))**

Még egyszer a problémáról, az eddigiekhez képest (részben) más megvilágításban (is). A városvezetés egy 2007. évi tanulmánytervre hivatkozva akarja a jelzett helyen megvalósítani a Kalandparkot („Sóstó természeti táj a városban” 2007. évi tanulmány, sőt, kiegészíthetjük ennek második kötetével is, a „Székesfehérvári Sóstó TT értékmegőrzési és fejlesztési tanulmányterve” cíművel). Ám, legyen! Mi természetvédők így is elfogadjuk, legyen ez az érvelések alapja. Akkor viszont az a kérésünk, hogy ennek a tanulmánynak a logikája alapján vezessük le a Sóstó dolgait. Mert mi természetvédők komolyan vesszük a városvezetés azon kijelentését, hogy a Sóstó értékeit szem előtt tartva fejlesztik (de akkor úgy valósuljon ez meg, ahogy a tanulmány ezt felépíti, levezeti, és ne essünk olyan „baleseti” szituációba, mint amikor völgymenetben a busz hátsó kereke megelőzi a buszt).

(Az áttekinthetőség, a jobb érthetőség érdekében azok számára, akiket érdekelnek némi részletek, alább csatolom a tanulmánykötet felvezető oldalait).

A tanulmány egy „0” változat kivételével (nem nyúlunk a Sóstóhoz, mindent a természetre bízunk, ami ilyen körbezárt területen a lepusztuláshoz vezet) mindegyik változatában mindent megelőzve első helyre teszi a tó kotrását, vízpótlását, mint a Sóstó értékmegőrzésének kikerülhetetlen, legfontosabb lépését. A városvezetés erre elfelejt hivatkozni. Elfelejt hivatkozni arra is, hogy csak olyan fejlesztések, létesítmények, és olyan

helyeken valósíthatók meg a tanulmány szerint (is), amelyek és ahol nem zavarják a természeti életet. (A Kalandpark nem ilyen, és nem olyan helyre települne).

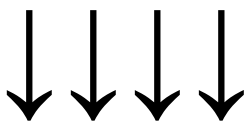
A tanulmány szerint is állandósulhatna közelítőleg az a tavi élet, ami a Velencei-tó élővilágát jellemzi. De ehhez nyugodt tér is kell. A Kalandpark kijelölt helyre telepítésével a „nyugodt tér” két tűz közé kerülne. A Sóstó Stadion ottlétén, részleges továbbfejlesztésén nem tudunk módosítani. Ezt lenyeljük azzal, hogy a tervezett mintegy 65-35% szabad vízfelület-nádas arányból a szabad vízfelület nagyobb hányadát a stadion felőli részhez („vékony” nádas elválasztó sávval a stadionterülettel érintkező részen) vinnénk közel. A kitermelt kotrási anyagból készülő sziget(ek)et amennyire lehet, a déli tórész felé közelítenénk. A Déli-tó az évtizedek alatt befolyt városi szenny miatt nem kotorható, de a(z úgy tűnik, még működő) dréncső rendszer adna annyi vízközkedést a két tórész között, hogy a tóvá alakított Északi-tó vízkészlete hosszú távon fenntarthatná a Déli-tó nádasát, mint kiváló költő és rejtekhelyet. Így *távol a stadion hatásaitól* az Északi-tó déli része, és a Déli-tó lenne az a terület, ami biztosítaná a színes, sokoldalú madáréletet, és egy sor egyéb élőét, köztük sok védett fajét is, amelyek stabilan a Sóstó „reper-toárjához” tartoznának, illetve a tömeges közönséges fajok (és a betelepített honos hal-fajok) táplálékul szolgálnának a madaraknak. Ha megvalósul a Déli-tóra szinte rálógó Kalandpark, a sokszínű természeti élet-kavalkád ott nem jöhet létre, s mint már korábban is írtam, így kár lenne százmilliókat költeni a tókotrásra, vízpótlásra, egyéb fejlesztésekre. Ezzel a városvezetés a buszos példa logikájába esik bele. A Sóstó TT a tanulmány logikája szerint (is) megszűnne a város természeti értékekben gazdag büszkesége lenni. Kár lenne, ha ez akkor bizonyosodna be, amikor már elköltöttük rá a sok pénzt.

Egyébként, ha naiv lennék, szívesen feltenném a kérdést, mi az oka, hogy pont (ha törik, ha szakad) a Sóstóra, és miért pont azon a helyen *kell* megmásíthatatlanul megvalósítani, és (egyéb városi tervekben is szereplő) alkalmasabb helyen miért kivitelezhetetlen a Kalandpark. (Ha már annyira *muszáj* létrehozni).

Üdvözlettel, Dr. Banizs Károly.

Melléklet („Sóstó természeti táj a városban” 2007. évi tanulmány, felvezető oldalak)

(Jómagam annak idején, mint a Környezetvédelmi Bizottság tagja, a képviselő testületben környezetvédelmi tanácsnok, a tanulmányt megszavaztam. Korlátokkal. Ezt tette maga a bizottság is, és lényegében a képviselő testület is. Hogy mik voltak a korlátozó tényezők, legjobban a Sóstó könyvben lett összefoglalva. Ezért, akit érdekel, és még nem olvasta volna, a tanulmány oldalai után a könyv idevonatkozó részét is bemásoltam).

1. Vezetői összefoglaló

A projektjavaslat célja, hogy elkészítse a Székesfehérvár Sóstó természetvédelmi terület megőrzésének és fejlesztésének koncepcióját, kimunkálja a megvalósítás lehetséges alternatíváit, a vonatkozó tanulmányterveket, a fejlesztések lehetséges műszaki tartalmát, várható költségeit, a fejlesztések várható hatásait, a megvalósítás lehetséges időbeli és pénzügyi ütemezését.

Napjainkban a terület természetvédelmi szempontból igen jelentős értéket képvisel, a védett és ritka növényfajok egyedszáma többeszes, fokozottan védett és védett madarak fészkelőhelye, mindezek a területet **európai jelentőségűvé emelik**. A Sóstó közösségi vonzereje páratlan adottságai ellenére is csekély.

A **napjainkban** zajló szukcessziós folyamatoknak, valamint a megjelenő inváziós fajok hangsúlyának köszönhetően a terület egyre inkább degradálódik, biodiverzitása csökken, **erősen pusztuló ökoszisztéma képét mutatja**.

A vízháztartási deficit és a feliszapolódás következtében a vizes élőhely hosszú távon megszűnhet, területén más jellegű ökoszisztéma alakulhat ki.

Beavatkozás hiányában a Sóstó további degradációja várható, romlik a természeti jellegű területek állapota, várható a nádas beerdősülése, a madárpopuláció elvándorlása, az őshonos növények kiszorítása a természeti, természetvédelmi és ökológiai érték elvesztése.

A város népességszáma, a beépített területek aránya a távlatban növekedni fog. A növekvő lakosság zöldterületi szükségletei is növekednek, aminek kielégítésére fajlagosan egyre kevesebb beépítetlen, illetve beépítésre nem szánt terület áll rendelkezésre.

A **felnövekvő nemzedékek környezettudatos, a természet értékeit középpontba helyező nevelése**, földünk biológiai sokféleségének megóvása érdekében **elengedhetetlen**.

A város **szívében megtalálható természeti környezet** más városok számára elérhetetlen adottság, a benne rejlő értéket felismerni és felelősen felhasználni páratlan lehetőség.

1.1. A fejlesztés célja:

A Sóstó különleges és védett természeti értékeinek megóvásával, a terület fejlesztése annak érdekében, hogy a város és környéke lakossága, valamint a természeti környezet iránt érdeklődők számára vonzó ismeretterjesztő, rekreációs és turisztikai célpont legyen, elősegítve ezzel a természeti környezet megőrzéséhez, gazdagításához szükséges társadalmi környezettudatosság erősítését.

1.2. A fejlesztés specifikus céljai:

- Az élőhely szerkezet megőrzése és javítása, és ezzel a természeti környezet védettségének fenntartása
 - Biológiai sokféleség megőrzése,
 - Sóstó területén természetvédelmi park és ökoturisztikai vonzerő létrehozása
 - Táj- és természetvédelmi oktatóbázis és bemutatóhely létrehozása és ezzel a látogatók tájértékeit, tájvédelmi és természetvédelmi szemléletének fejlesztése
- A város más idegenforgalmi látnivalóival összekapcsolva turisztikai csomag kialakítása

A Székesfehérvár Sóstó természetvédelmi terület megőrzésének és fejlesztésének koncepciója négy lehetséges, ebből három egymásra épülő fokozatosan felfejlődő alternatívát vizsgál meg és dolgoz ki. Ezek alábbiak:

„Egy lepusztuló vizivilág – 0. változat”

„Élőhelymentés – A változat”

„Szemléletformáló fejlesztés – B változat”

„Városi élet a Sóstón – C változat”

1.3. „Egy lepusztuló vizivilág – 0. változat”

alapgondolatai:

- ne történjen emberi beavatkozás az aktuális természeti állapotba,
- a természet rendje szerinti átalakulások történhessenek, függetlenül azok végeredményétől.

Ebben a változatban a Sóstó területén nem történik fejlesztés, a meglévő létesítmények fenntartása az eddig gyakorlatnak megfelelően, az állapotfenntartás biztosítása érdekében történik.

A változat előnyei:

Fejlesztési költségek felhasználása nélkül 218 hektár területű természetvédelmi terület van a város központjában, amely korlátozások nélkül látogatható. Alacsony fenntartási költséggel működtethető a terület. Az érdeklődők számára bemutatható egy védett természeti környezet beavatkozás nélküli átalakulása

A változat hátrányai:

Az emberi beavatkozás következtében megváltozott természeti környezet a helyreállítást szolgáló beavatkozás hiányában pusztulásnak indul. A tó szép lassan eltűnik, a gyepek erdővé alakulnak, kiszorulnak a védett növények, eltűnnek, vagy elvándorolnak a védett állatok, a terület elveszti értékeit és védelmét. Elvész a város különleges adottsága a védett természeti környezet a város szívében.

1.4. „Élőhelymentés – A változat”

Az „élőhelymentés” változat célja a tavak vízpótlásának biztosítása, az élőhely szerkezet stabilizálása és javítása, a biológiai sokféleség megőrzése.

A fejlesztési javaslat **nem tervez olyan intézkedéseket**, amelyek a természetvédelmi terület látogatottságát célirányosan növelnék, azzal a határozott szándékkal, hogy az élőhelyek látogatottsága ne háborgassa az ott élő növények és állatok életét.

A fejlesztés első eleme a **Sóstó tavainak vízrendezése, vízpótlása**, ezzel biztosítható lesz az állandó vízszint és a tó életéhez szükséges vízmennyiség. Második lépésként tervezzük a jelenlegi **kiterjedt nádas visszaszorítását**, a tó területére vetítve 30-40% mértékig, így nagy szabad vízfelületek alakulnak ki szigetekkel. Az évtizedek alatt felgyűlt iszap eltávolításra, a tómeder rendezésre kerül. **Átfogó élőhely-rekonstrukciót tervezünk**. Ennek keretében tervezzük a tó életéhez szükséges növények és állatok betelepítését, a réteken az agresszív gyomnövények visszaszorítását, a kosborosok és egyéb védett növények élőhelyeinek stabilizálását. A meglévő **tanösvény kiegészítésre** kerül a Sóstó északi oldalán. A „Zöld tanyában” alapszinten történik az erdei iskola működtetése, ehhez külső foglalkoztató, fedett nyitott épület kerül megépítésre. Megtörténik a légvezetékek elektromos földkábelre cserélése.

A fejlesztés tervezett költsége **642.966 eFt**, amelyből az egymást követően tervezett 3db KEOP-3.1.2.

pályázat eredményessége esetén a 543.460 eFt támogatás igénybevételével 99.506 eFt önerő felhasználásával finanszírozható.

A fejlesztés tervezett megvalósítása a pályázati szakaszokhoz illeszkedően három ütemben folyamatosan történik 2007. novemberétől 2013. júliusáig.

A megmentett élőhely fenntartása a jelenlegi gyakorlatnak megfelelően a Városgondnokság kezelésében történik az üzemeltetés várható éves költsége amortizáció nélkül 2007. évi áron 17.188eFt.

„Élőhelymentés – A változat” előnyei:

A tó visszanyeri egészséges állapotát, újra lesz szabad vízfelület. Az élőhely regenerálódik, megjelennek a halak, a vízi állatok sokasága, kialakul egy gazdag, stabil, változatos élővilág rendszer. Az erdők növény és állatvilága egyre gazdagabb lesz, a gyeptársulások stabilizálódnak, a kosborosok területén a pionír társulás stabilizálódik. A védett fajok fennmaradása biztosított.

„Élőhelymentés – A változat” hátrányai:

A megmentett élőhely a korábbinál magasabb költségen lesz fenntartható.

1.5. „Szemléletformáló fejlesztés – B változat”

A „Szemléletformáló fejlesztés – B változat” alap gondolata, a Sóstó védett természeti kincseinek megóvásával, táj- és természetvédelmi bemutató- és oktatóbázis létrehozása, a látogatók tájtörténeti, tájvédelmi és természetvédelmi szemléletének fejlesztését előtérbe helyezve, ökoturisztikai vonzerő létrehozása.

A „szemléletformáló fejlesztés” változatban első lépésként megvalósításra kerül az „A” változatban részletezett „élőhelymentés”.

A Sárkeresztúri útnál megépítésre kerül egy **Látogatóközpont**, parkolókkal, új útsatlakozással, a főúton közlekedők számára figyelemfelkeltő táblákkal, jelekkel, új kapuk elhelyezésével. **Vadspark** épül, ahol a Kárpát medence vadállományának vadjai látogathatók. A tervezett **Tanyagazdaság**, a paraszti udvar mintapéldája épülne fel, láttatva azokat az ősi építményeket, amelyek a hagyományos gazdálkodásnak alapelemei voltak, itt konkrét gazdálkodás folyna, bemutatva állattartást és a kertgazdaságot. **Zöldtanya**, amely további bővítésre kerülne és **erdei iskolaként**, folytatná működését, tervezzük olyan **faiskola** működtetését, amely a védett területnek megfelelően a szemléletformálást elősegítve és kiegészítve honos fa és cserjefajokat nevel. A Sóstó fejlesztés szemléletformáló célkitűzésének eléréséhez szükséges a terület új arculatának kialakítása.

A tervezett fejlesztés hatékonyságát javíthatja más városfejlesztési tervekkel való összehangolt megvalósítás. Több látnivaló összekapcsolásával napi programot kínáló turisztikai csomag állítható össze.

A fejlesztés tervezett összköltsége 1.500.542 eFt, az „A” változat nélkül 857.576eFt. A KDOP-2.1.1/B és a KEOP-3.3.0 valamint az „A” változat pályázatainak eredményessége esetén a 1.285.043 eFt támogatás igénybevételével 215.499 eFt önerő felhasználásával finanszírozható.

A fejlesztés tervezett megvalósítása a pályázati szakaszokhoz illeszkedően öt ütemben folyamatosan történik 2007. novemberétől - 2013. júliusáig.

Az így kialakított létesítmény üzemeltetését önállóan gazdálkodó non-profit szervezet formájában javasoljuk az üzemeltetés becsült éves költsége amortizáció nélkül 2007. évi áron 112.953 eFt.

„Szemléletformáló fejlesztés – B változat” előnyei:

Stabilizálódik az ökoszisztéma, kialakul egy változatos stabil és gazdag élővilág rendszer. Környezettudatos szemlélet formálására alkalmas környezetbarát műhely jön létre. Széleskörű ismeretszerzést, és aktív pihenést nyújtó szemléletformáló attrakció kerül kialakításra. Meglévő városlátogatási attrakciókkal egy csomagban a Sóstó is méltó ökoturisztikai vonzerőt képviselhet. A Sóstó ismét felvirágzik

„Szemléletformáló fejlesztés – B változat” hátrányai:

Növekszik a látogatók száma, ezzel csökken a természet háborítatlansága. Magas költségigénye miatt kizárólag pályázati forrásból finanszírozható. Magasabb üzemeltetési költsége gondos tervezést és hatékony üzemeltetést kíván

1.6. „Városi élet a Sóstón - C változat”

A „Városi élet a Sóstón – C változat” alapgondolata: hosszútávú fejlesztéssel a védett természeti értékek megőrzésével többfunkciós, ökoturisztikai vonzerő és városi pihenőpark létrehozása.

A „Városi élet a Sóstón” – „C” változat az „élőhelymentés” és „szemléletformáló fejlesztés”, az „A” és „B” változatok megvalósítását is magában foglaló fejlesztési alternatíva.

A „Városi élet a Sóstón” – „C” változatú fejlesztés a fentiekén túl új „kapu” nyitását tervezi a város lakosai felé. A Hosszúsétatérrel sétány megépítésével elvezetni a látogatót a Sóstóhoz, amelynek érkezési pontjában közparkot alakítunk ki. Az új parkban, a Vadasparkban és a Látogatóközpontnál játszóterek épülnek faragott állat és növényfigurákkal, élő fűz építményekkel, a „Zöldtanyához” táborozóhely, jurtakemping megépítését tervezzük.

A Közpark és a tó találkozásánál a XIX. század végi, és a XX. század eleji fürdőkultúra hagyományos fürdőháza jelenne meg, amely az Európában ma Kneipp-kúraként ismert gyógyító fürdőzést és iszapfürdőt kínálna. Ebben a változatban tervezzük a tavak vízpótlásának II. ütemű, havária esetére szóló biztosítását.

A fejlesztés tervezett összköltsége 2.507.405 eFt, a „B” változat nélkül 1.006.862eFt. A két darab KDOP-2.1.1/B és a KEOP.3.3.0 valamint az „A” változat pályázatainak eredményessége esetén a 1.986.704 eFt támogatás igénybevitelével 520.701 eFt önerő felhasználásával finanszírozható.

A fejlesztés tervezett megvalósítása a pályázati szakaszokhoz illeszkedően öt ütemben folyamatosan történik 2007. novemberétől - 2013. júliusáig.

A létesítmény üzemeltetését a „B” változatban leírtak szerinti önállóan gazdálkodó non-profit szervezet formájában javasoljuk, az üzemeltetés várható éves költsége amortizáció nélkül 2007. évi áron 122.015 eFt.

„Városi élet a Sóstón - C változat” előnyei:

Stabilizálódik az ökoszisztéma, kialakul egy változatos stabil és gazdag élővilág rendszer. Környezettudatos szemlélet formálására alkalmas környezetbarát műhely jön létre. Széleskörű ismeretszerzést, és aktív pihenést nyújtó szemléletformáló attrakció kerül kialakításra. Új városi pihenő és közpark épül

„Városi élet a Sóstón - C változat” hátrányai:

Növekszik a látogatók száma, ezzel csökken a természet háborítatlansága. Magas költségigénye miatt kizárólag pályázati forrásból finanszírozható. Magasabb üzemeltetési költsége gondos tervezést és hatékony üzemeltetést kíván

G.) A természeti értékek és a látogatottság

A Sóstón kialakított tanösvény szerepe, hogy az idelátogatók megismerkedjenek természeti értékekkel, a városlakók hétköznapi taposómalomból kikapcsolódjanak, felüdüljenek, szabadidejüket természeti környezetben tölthessék el. Ahhoz, hogy ezeket a szerepeit minél sokoldalúbban és minél több ember számára teljesíthesse, bizonyos beavatkozásokat, fejlesztéseket szükséges végrehajtani. Ha nagy tömeget több beavatkozással vonzunk oda, a természeti értékek sérülhetnek. Hol a határ, ameddig beavatkozhatunk, művi fejlesztéseket végezhetünk, illetve mekkora tömeget engedhetünk rá a területre az ott található értékek sérülése nélkül?

G.1.) Jövőbeli fejlesztési elképzelések, ezek előnyei, hátrányai

Említettük, hogy előkészítendő a vízpótlás számára pályázati pénzek elnyerését, tanulmányok készültek a Sóstó komplex, hosszú távú fejlesztésére. Ezek ismertetése meghaladja a könyv kereteit, csupán néhány elemét emeljük ki annak érzékeltetésére, hogy ilyen körbezárt, körbeépült természet közeli terület meddig terhelhető művi beépítésekkel, nagyszámú látogató idevonzásával a kialakult állapot veszélyeztetése nélkül.

A tanösvényt a hozzátartozó természeti környezetbe illő „építményekkel” (bűrű, madár megfigyelő tornyok, „erdei iskola”, Zöld Tanya, ismertető táblák) a könyv más fejezetében tárgyaltuk. Senki nem vitatja, hogy a közel 8 km hosszú tanösvény mentén, beleértve magát a tanösvényt is, ezek a műtárgyak nem jelentenek a természeti környezet számára rombolást, és az élő természetre gyakorolt zavaró hatásuk is elhanyagolható (természetesen a látogatók „normális”, nem randalírozó viselkedése mellett – ami viszont nem mindig teljesül).

A 2007-ben készült megvalósíthatósági tanulmány a távlati fejlesztési terveket illetően jóval nagyobb beépítésekkel, különböző látogatói-idegenforgalmi „élmény” és látvány beruházásokkal áll elő. Ezt megfontolás tárgyává kell tenni, ugyanis a különböző, az élőhelyek kutatásával, stabilitásával foglalkozó szakágak beépítések nélkül is kételkednek az olyan területek hosszú távú fennmaradásában, mint a város által körbenőtt Sóstó is. Önmagában is kétségre vonható tehát, hogy *biológiai sokféleség a természeti környezetétől elszigetelten hosszú távon fennmaradhat*. A megvalósíthatósági tanulmány a Sóstóra ezt úgy igyekszik ellensúlyozni, hogy a tervezett beépítésekkel szemben deklarálja a jelenleg meglévő természeti értékek megóvásának elsődlegességét, a természeti állapot lehetőség szerinti javítását. Ez viszont, ha meggondoljuk, a minél kevesebb mesterséges beavatkozás megfogalmazása, főleg az élmény és látvány beruházások vonatkozásában. Másképpen fogalmazva, *ha ide idegenforgalmat akarunk hozni, azt nem mesterséges „valamik”-re kell építeni, hanem az itt található természeti értékek minél jobb színvonalú, sokoldalú bemutatási lehetőségeire*. Még tovább fűzve, *az idegenforgalmat képező látogató közönségből azokat kell megcélozni, akiket a természeti értékek, szépségek érdeklik, és akiket maga a természet sokszínűsége köt le, és nem az emberi alkotások*.

Ebből a megközelítésből nézve a tanulmányban vázolt további fejlesztéseket, amely anyagi ráfordítások szempontjából sem kis vállalkozás (milliárdos nagyságrendről lenne szó), úgy kell tekinteni, mint lépésről-lépésre monitorozás (nyomon követés) alatt álló folyamatot, és ha a legkisebb gyanúja is felmerül egy további beruházás, beépítés magvalósításakor, hogy az veszélyezteti a terület természeti értékeinek fennmaradását, azok megvalósítását törölni kell.

Ezek tükrében röviden áttekintjük a tanulmányban tervezett fejlesztéseket, kommentálva, hogy szerintünk az illető terv, beavatkozás milyen hatással lehet a természetes állapot további sorsára. Az áttekintésben követjük a tanulmány felépítése szerinti menetet.

A megvalósíthatósági tanulmány egy „0” változattal kezd a módokat, ami azt jelenti, hogy nem avatkozunk be a természeti folyamatokba. Ez esetben nem történik semmiféle beruházás, némi fenntartási feladatok költségei terhelnék csupán az üzemeltetőt. Egyetértésben a tanulmány megállapításaival, ez a magára hagyás a körbezárt városi környezetben a tó halálát jelentené, lassan az egész terület elvesztené jelenlegi természeti értékeit. Mint az előző fejezetekben több ízben is kifejtésre került, minimum a tó megmentésére szükség van, tehát életmentő beavatkozások szükségessé válnak.

A következő, az „A” változatnak a „mottója”: élőhely mentés. A célja a tó vízpótlásának biztosítása, a jelenlegi élőhely állapot stabilizálása és javítása, a biológiai sokféleség megőrzése. Ennek a változatnak a célcsoportja a védett, illetve védelem alatt nem álló, de őshonos, részben pionír növények és állatok, amelyek a területen ma fellelhetők, vagy azok voltak. A nyílt vízfelület 60-65%-ra nőne, a fenékiszap eltávolításra kerülne, a vízi élőhelyek a nyílt tórészen szigetekkel gazdagodnának.

A kellő mélységű víz biztosítaná, hogy a nádas ne hódítsa vissza a nyílt vízfelületet. Az értékes fajok élőhelyeinek stabilizálásával, a területen volt, de ma már itt nem élő fajok visszatelepítésével, az inváziós fajok visszaszorításával élőhely rekonstrukció történne. A tanösvény a tó stadion felőli oldalán elkészülne. Befejeződne a „Zöld tanya” felújítása (ez időközben meg is történt), mellette fedett-nyitott erdei iskola létesülne, hasonló az Északi tó gáthoz közeli építményéhez. A terület védett részén az elektromos légvezetéseket földkábelekre cserélnék. A rekonstrukció során a terület második világháborús lőszer mentesítése is megtörténne, illetve a terület megtisztulna a még helyenként megtalálható illegális hulladék lerakásoktól. A tanulmány részletezi ennek a változatnak a megvalósításához szükséges teendőket. Teljes beruházási vonzatát 650 millió Ft közeli összegre becsülik. Ez a változat valószínűleg jól lefedi azokat az elgondolásokat, amelyek könyvünk vezérfonalát is képezik, ezt a változatot mindenképpen meg kell valósítani a terület értékeinek megőrzéséhez.

A tanulmány a „B” változatot „Szemléletformáló Fejlesztés”-nek titulálja. Alapvetően első lépésőjének az „A” változat megvalósítását tekinti, de kifejtésekor felmerül annak lehetősége is, hogy ha vállalkozók „ráharapnak” a „B” változatban szereplő fejlesztésekre-beruházásokra, figyelmen kívül maradhat az „A” változat több lényeges eleme. Ennek veszélyére mindenképpen figyelmet kell fordítani, ugyanis ha az „A” változat fő elemei elmaradnak, vagy tessék-lássék szükségmegoldásokkal helyettesítődnek, hosszabb távon a ma megtalálható értékek lényeges sérülést szenvednek, a Sóstó, mint a város legnagyobb természeti értéke lepusztul. A fejlesztések a következőket takarják. Látogató Központ létrehozása parkolókkal, új útsatlakozásokkal, új kapuk elhelyezésével, oktatóbázissal. Vadas Park kialakítása, ahol a Kárpát-medence vadállományának vadjai lennének látogathatók. Tanyagazdaság létrehozása, ahol a hajdani paraszti udvar területén található építményekben élő házi állatok bemutatása történne. Faiskola telepítése, amely a szemléletformálást segítené elő, honos fa és cserjefajokat nevelne magának a Sóstónak a rehabilitációjához, de akár eladásra is. A „Zöld tanya” melletti tisztásra komplexebb erdei iskola létrehozása. A terület új arculatának kialakítása (ez kissé homályos).

A látogató központ a Szárcsa-utca felől a mai „Keleti-kapu” és műút között létesülne. Ebben már történtek lépések, de az eredeti elképzelésekhez képest több ponton változásokkal. Megépült a városból kivezető kerékpárút, itt létesült pihenőhely kerékpártárolókkal. A volt „Tüzép-telep” helyén egy fabarakkban Mezőgazdasági Múzeumot alakítottak ki, mellette a családotól ide látogatóknak gyerek játszótér létesült. Egyébként ez a területrészt gyakorlatilag kívül esik a védett értékeken, ezek a beruházások inkább az amúgy is beépült városrészhez tartozónak tekinthetők, mint a természetvédelmi területéhez. A Vadas Park ügye, úgy tűnik, „Madárkórház”-zá módosult, ahol sérült madarakat gyógyítanak és szoktatnak vissza a természetbe. A Vadas Park és a Tanyagazdaság a Segesvári-út és Dési-utca felőli részen létesülne, megközelítése is innen történne. „Elvileg” ezek nem rossz ötletek, de eredeti tervek szerinti megvalósításuk már túlsúlyfolttá tenné, leterhelné a területet (állatok trágyája, összefolyó csapadékvizek, burkolt utak, állatok ellátása, megnőtt látogatottság: szennyezések). A Madárkórház létesítése viszont támogatható. Faiskola létesítése egyszerűen torz gondolatnak tekinthető ilyen területen. Nem kis akadály a „B” változat megvalósítása útjában, hogy az „A”-val együtt a teljes bekerülése 1,5 milliárd Ft nagyságrendű.

A „C” változat lényegének megfogalmazása: Városi élet a Sóstón. A „B” változat továbbépítésén alapul. További beruházások a Hosszúsétátér – Északi Kapu Közpark, újabb játszóterek létesítése (például a Vadas Parkba is), Táborhely kialakítása (jurtákkal, további belső utakkal, berendezésekkel), Fürdőház és stég építése a tó északi részén. Mindenféle részletezés nélkül, amellet, hogy a teljes projekt kivitelezése 2,5 milliárd Ft-ot emésztene fel, ezek már messzemenően összeegyeztethetetlenek egy már amúgy is a város által körbeépült természetvédelmi terület terhelhetőségével. A beruházások célját tekintve, olyan látogató tömeg idevonzásáról lenne szó, ami már önmagában a természeti terület „letarolásával” egyenlő.

Ha végiggondoljuk az itt leírtakat, és belegondolunk abba, hogy egy törékeny, a városi építményekkel körbezárt természet közeli állapotban levő terület életképességéről, teherbírásáról a már városi léthez szokott ember miket képzel, akár borzongás is foghat el bennünket globális jövőnköt illetően.

G.2.) A túlterhelés veszélyei a természeti értékek fennmaradására

A Sóstó területe természetvédelmi oltalom alatt áll. Ha egy területet védelem alá helyezünk, a cél az ott található természeti értékek megóvása. A védetté nyilvánítás oka pedig, hogy a természeti értékek sérülékenyek, más, „közönséges” területekhez képest kíméletesebb bánásmódot igényelnek.

A bevezető fejezetekben szó volt arról, hogy az emberiség ma minden kicsit is élhető területet meghódít a Földgolyón, és a meghódított területeket túl is terheli. A világszinten történő egyre általá-

nosabb városiasodás az ember mentalitását, életfelfogását is megváltoztatja, mindent a saját képére akar formálni, saját érdekeinek akar alárendelni. Ez a mentalitás már-már el sem tudja nézni, hogy valami természetes valóságában jelenjen meg, hogy élje a maga életét, és azt ne ő kontrollálja. Mindenbe bele akar szólni, mindenbe „belepiszkál”, sőt hovatovább ez a „városi gondolkodásmód” vált természetessé számára, el sem tudja képzelni, hogy ha meglát egy természetes állapotában levő területet, oda ne kellene valamit „belepötytyinteni”, mert a maga természetességében levő állapot már egyszerűen „nem jó, nem elég komfortos”, csak akkor válik elfogadhatóvá számára, ha „igazít” rajta valamit.

Márpedig a természet azért „alakítja” úgy a maga dolgait, mert az neki úgy jó (évezredekig-évmilliókig „kísérletezhet” egy-egy új „faj-prototípuson”), és ha belepiszkálunk, lehet, hogy nekünk jobb lesz (legalább is így hisszük azzal a tudásfoszlánnyal, amivel bírunk), de kétséges, hogy a természet ezt „örömkönnnyekkel honorálja”. A bevezetőben arról is volt szó, hogy akár tudomásul vesszük, akár nem, mi emberek is részei vagyunk a nagy földi bioszféra rendszernek, ezért nem alakíthatjuk úgy, ahogy’ nekünk tetszik (ha például a városi létforma jobban tetszik). Mi is csak egy faj vagyunk a földi élet több millió faja között, csak úgy változtathatunk meg dolgokat, hogy ha az a fajok túlnyomó többségének is jó, mert a földi élet szövevényes rendszerének gyökeres átalakításával számunkra is kedvezőtlenebbé tesszük az életfeltételeket. Együgyű példával, ha valaki kiugrik egy ház 20. emeletéről, akkor is összetöri magát, ha nem veszi tudomásul, hogy mint törvényszerűség, van gravitáció. A földi életnek is megvannak a maga törvényszerűségei, ha tudomásul vesszük, ha nem, és a folyamatos, egyre erőszakosabb belepiszkálásaink lassan elérik a magasból betonba fejesugrás szintjét.

Körültekintően kellene az embernek a természet dolgait kezelni. *Legalább a természetvédelmi területek iránt meg kellene lenni a természet iránti azon minimális tiszteletnek és alázatnak, aminek valójában az egész földi léttér irányában lenni kellene.* A visszanevelődéshez kell az igazi, hamisítatlan természeti környezet, amibe nem avatkozunk mindenáron bele, legfeljebb annyit teszünk, hogy az elpusztított tágabb (puffer) környezetet kompenzáljuk, egy fennmaradásra érdemes természetes állapotot megóvunk az elmúlástól – segítjük kedvező állapota fennmaradását, javítását, megújulását.

A Sóstó jelen állapotában éppen ennek a szemléletnek a megvalósulását, vagyis legalább a most még a területén megtalálható természeti értékek megőrzését, illetve lehetőség szerinti megújítását, javítását igényli. Abban az utolsó stádiumában van, amikor még (bár nem kis anyagi erőfeszítésekkel) megmenthető, és amikor még érdemes is a megmentésre.

Ez a fejtegetés a Sóstó TT-re vonatkozóan – mint az előző pontban taglaltuk – úgy foglalható össze a leírtak tükrében, hogy a tójelleg visszaállítása fontos és életmentő beavatkozás. A területen található természeti értékek bemutatására, megismertetésére szolgáló beavatkozások szükséges lépések, hogy a városi léthez szokott emberek természet közeli állapotában tapasztalhassák meg, hogy mi az, ami védelemre szorul, és miért kell megvédeni. Az idegenforgalmi „szórakoztató” területté (központtá?) „fejlesztése” (bazári majomná tétele) pedig nem kívánatos, a természeti értékek kárára történő lépés, elkerülhetetlenül és messze meghaladja a terület természetes megújulási képességét.